

ผู้สืบต่อจิตวิญญาณ “สะเนงสะเองกวย”

โครงการสืบสานสะเนงสะเองกวย

สะเนงสะเอง เป็นพิธีกรรมพื้นบ้านที่ใช้ในการบำบัดโรคร้ายไข้เจ็บของชาววยศรีสะเกษ แต่ปัจจุบันมีผู้รู้พิธีกรรมดังกล่าวเพียง 3 คนเท่านั้น กลุ่มเยาวชนจากโรงเรียนบ้านโพธิ์กระสังข์ จึงร่วมกันศึกษาพิธีกรรมสะเนงสะเองของชุมชนที่เคยพบเห็นมาแต่เด็ก ด้วยหวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

ฝึกสอนและถ่ายทอด
โดยปราชญ์ชาวบ้าน

ขั้นตอนการทำงาน

- ลงพื้นที่สืบค้นข้อมูลจากผู้รู้ในชุมชน 2 ด้านคือ ด้านดนตรี และด้านพิธีกรรม
- ร่วมสังเกตการณ์พิธีกรรมสะเนงสะเองในชุมชน เพื่อเก็บข้อมูล/อาสาช่วยงานในพิธี
- ฝึกซ้อมดนตรี/ฝึกรำ

เยาวชนเล่นและฝึกซ้อมเครื่องดนตรี

เกิดการสืบทอดและสานต่อ พิธีกรรมสำคัญ ของชาวกวย

ชุมชนได้ผู้สืบทอดภูมิปัญญาวัฒนธรรม ส่วนเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ลดปัญหาการแว่น หรือมั่วสุมยาเสพติด มีความรู้ความเข้าใจต่อพิธีกรรมตนเอง ลึกซึ้งมากขึ้น การรวมกลุ่มทำงานของเยาวชนยังทำให้เกิดความสามัคคี ซึ่งไม่เฉพาะในกลุ่มเยาวชนเท่านั้น แต่คนในชุมชนที่ช่วยสนับสนุนงานของกลุ่มเยาวชนเอง ก็ได้เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ระหว่างกันด้วย

พ่อแม่ไม่ยอมให้เข้าร่วมโครงการ... แต่เรากลับได้เจอประสบการณ์อันยิ่งใหญ่ ต้องขอโทษพ่อแม่ด้วยที่ทำตัวไม่ดี ไม่ยอมเชื่อฟัง แต่ว่าการทำงานในครั้งนี่ทำให้หนูโต ทำให้หนูรู้จักความรับผิดชอบมากขึ้น และสามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างสบายใจ หนูเข้าใจแล้วว่าบทเรียนไม่ได้มีเพียงแค่คำสอนของคนในครอบครัวเท่านั้น แต่ข้างนอกก็ยังมီးอะไรอีกมากมายที่หนูต้องเจอและเก็บเกี่ยว

เสียงดนตรีที่ตั้งก๊กก้องจากลานหมู่บ้านโพธิ์กระสังข์ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ กระตุ้นให้ผู้บรรยายในลานประรำพิธี ออกลิลิตทำรำต่อไปอย่างต่อเนื่อง คราใดที่เสียงดนตรีแผ่วแรง ผู้ที่รำรำในวงก็จะหันมาส่งเสียงเตือนให้คนเล่นดนตรีบรรเลงทำนองให้คึกคักขึ้น การรำรำและเสียงดนตรีจะดังต่อเนื่องกันเช่นนี้ไปอีกก่อนคืนจันทร์เช้าอีกวัน กว่าคนรำจะรู้สึก “อึด” และวิญญานที่เข้ามาประทับได้ออกจากร่างไป

ดนตรี พิธีกรรม คุณค่าในสายตาผู้สืบทอด

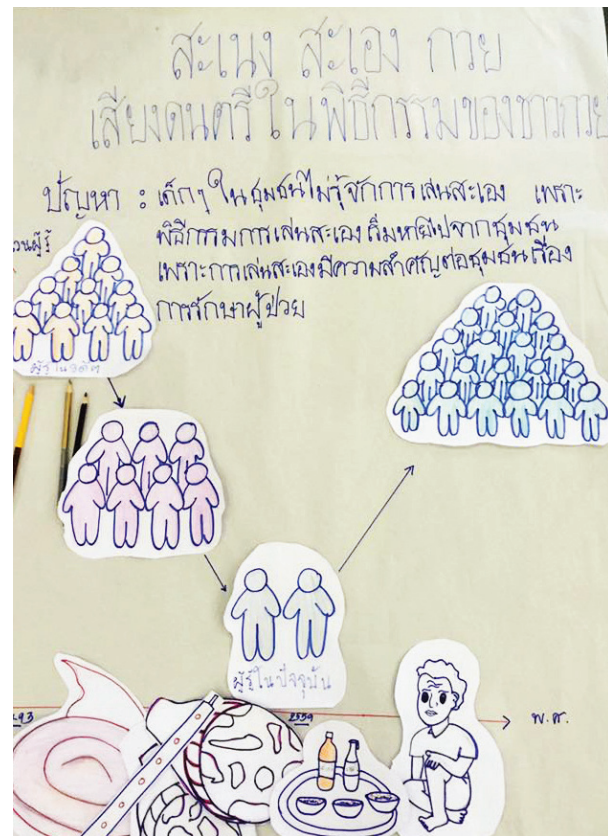
ความเชื่อของชาวกวยที่ว่า พิธีสะเนงสะเองเป็นการรักษาโรคผ่านเสียงดนตรี ยามใดที่คนในชุมชนเกิดการเจ็บป่วย รักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบันอย่างไรก็ไม่หาย

“แม้คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังคงศรัทธาในเรื่องดังกล่าว แต่วิถีชีวิตของคนยุคนี้ต้องทำมาหากินไกลถิ่น ทำให้ความเชื่อเริ่มถูกสั่นคลอน การสืบทอดเริ่มเลือนหาย จนกระทั่งผู้รู้พิธีกรรมสะเนงสะเองในชุมชนเหลือเพียง 3 คนสุดท้าย ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้สูงอายุที่นับวันริ้วแรงเสื่อมถอยลงเรื่อย ๆ สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งแสดงว่า หากขาดคนสานต่อที่จะเรียนรู้การบรรเลงดนตรี พิธีกรรมอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนก็อาจจะเลือนหายไปพร้อมกับกาลเวลา”

คนหมู่บ้านก็จะหันมาพึ่งพาการแพทย์ทางเลือก อันเป็นพิธีกรรมความเชื่อของชาติพันธุ์กวย ด้วยการหาสาเหตุของการเจ็บป่วยผ่านล่ามหรือคนทรงเพื่อคลี่คลายปัญหา เมื่อได้รับคำแนะนำจากการเข้าทรง ผู้ป่วยและครอบครัวก็จะบนบานต่อบรรพบุรุษโดยการผูกด้วยสายสิญจน์ไว้ที่คอขวดแก้ว หลายครั้งหลายคราที่ผู้ป่วยหายจากอาการเจ็บป่วยเป็นปกติทั้งหลังการบนบาน นับเป็นผลจากแรงศรัทธาที่สร้างขวัญและกำลังใจให้หายป่วย จากนั้นผู้ป่วยและครอบครัวจะจัดพิธีกรรมสะเนงสะเองเพื่อแก้บน

ความเชื่อในพิธีกรรมที่ฝังรากลึกของชุมชนชาวกวยได้สืบทอดสืบสานผ่านกาลเวลามาจนถึงปัจจุบัน แม้คนในชุมชนส่วนใหญ่จะยังคงมีความศรัทธาในเรื่องดังกล่าว แต่วิถีชีวิตของคนยุคนี้ที่ต้องทำมาหากินไกลถิ่น ทำให้ความเชื่อเริ่มถูกสั่นคลอน การสืบทอดเริ่มเลือนหาย จนกระทั่งผู้รู้ด้านพิธีกรรมสะเนงสะเองในชุมชนเหลือเพียง 3 คนสุดท้าย ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้สูงอายุที่นับวันริ้วแรงเสื่อมถอยลงเรื่อย ๆ สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งแสดงว่า หากขาดคนสานต่อที่จะเรียนรู้การบรรเลงดนตรี พิธีกรรมอันเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชุมชนก็อาจจะเลือนหายไปพร้อมกับกาลเวลา

หลังจากที่ครูแอ๊ด-สิบเอกวินัย โภธิสาร ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโพธิ์กระสังข์ ได้ชักชวนลูกศิษย์ซึ่งประกอบด้วย ทัด-ธนากร แก้วลอย โด่ง-ธิติวุฒิ เรืองดี เบียร์-ชนิกานต์ วันนุบล เก๋-ชนิดา โภธิสาร เหมย-โชติมา อนุวรรค์ นิง-ศิริรัตน์ โภธิสาร เข้าร่วมโครงการพัฒนาเยาวชนพลเมืองดีศรีสะเกษ โดยยกตัวอย่างการทำงานของกลุ่มเยาวชนบ้านแต่พัฒนาในปีที่ผ่านมาที่ทำโครงการดักแด่ตกใหม่ทอกรักทอใหม่สายใย (โชดละเว) เพื่อสืบสานภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

โชดละเวชของชุมชน แกนนำเยาวชน ทั้ง 6 คน ต่างสนใจที่จะทำโครงการด้วยเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และเป็นประสบการณ์ใหม่ในชีวิต จึงรวมตัวกัน**พร้อมชักชวนน้องๆ** ซึ่งได้แก่ เว็น-สมัด เรืองคำ แม็ค-ฐิติวัฒน์ โทธิสาร พลุ้ค-วชิษฐ์พล โทธิกระสังข์ เพรม-ณัฐภูมิ วรรณทอง ร่วมกันทำโครงการสืบสานสะเนง สะเองกวย เพื่อศึกษาพิธีกรรมสะเนงสะเองของชุมชนที่เคยพบเห็นมาแต่เด็ก **พร้อมทั้งรวมตัวกัน** ขอเป็นศิษย์เพื่อเรียนรู้การบรรเลงดนตรีสะเนงสะเองจากผู้รู้ ด้วยหวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งในการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

“เราชวนน้องๆ ร่วมทีมด้วย เพราะคิดว่า หากเราได้สอนน้องๆ แล้วน้องๆ ก็จะได้ไปสอนรุ่นน้องต่อไปอีก” เบียร์บอกเหตุผลของการชวนน้องร่วมเรียนรู้ตั้งแต่ต้นทาง

เนื่องจากเป็นทีมงานใหม่ที่ยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน ครูแอ๊ดซึ่งเป็นพี่เลี้ยงชุมชนจึงออกแบบการเรียนรู้ของเยาวชนกลุ่มกอนกวยโชดละเวช และเยาวชนทีมสะเนงสะเองกวย ให้ทำงานคู่ขนานกันเพราะทำงานในหมู่บ้านข้างเคียงกัน

จากสิ่งที่เคยเห็น สู่การรู้จักให้ลึกซึ้ง

การทำงานของทีมงานสะเนงสะเอง เริ่มจากการประชุมภายในทีมเพื่อทำความเข้าใจโครงการร่วมกัน ก่อนจะจัดประชุมชี้แจงโครงการแก่ชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจถึงที่มาและเป้าหมายของโครงการ พร้อมทั้งขอความร่วมมือจากคนในชุมชน ชาวบ้านซึ่งพอจะรับทราบการทำงานของเยาวชนในพื้นที่บ้านแต่พัฒนาในปีที่ผ่านมาแล้ว จึงเห็นดีเห็นงามสนับสนุนให้เยาวชนในหมู่บ้านทำกิจกรรม

แม้จะเป็นพิธีกรรมที่เห็นมาตั้งแต่เกิด แต่ที่ทีมงานทั้งหมดซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ยังไม่ทราบถึงรายละเอียดของพิธีกรรม จึงวางแผนลงพื้นที่ไปสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรม สะเนงสะเองจากผู้รู้ในชุมชน โดยกำหนดประเด็นที่สนใจไว้ 2 ด้านคือ ด้านดนตรี และด้านพิธีกรรม ก่อนจะประสานงานนัดหมายผู้รู้เพื่อสอบถามข้อมูล

ผู้รู้พิธีกรรมสะเนงสะเองทั้ง 4 ท่าน ประกอบด้วย ตาพรมมา โพธิ์กระสังข์ เป็นผู้รู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีและการบรรเลงดนตรีประเภทเป่า ตาทิพย์ ทองละมุล เป็นผู้รู้ด้านเครื่องดนตรีและการบรรเลงดนตรีประเภทตี เช่น โทน ยายกัณฑ์ จันทะสน เป็นผู้รู้ด้านการประกอบพิธีกรรมในฐานะแม่ครู และพือดีเรก โพธิสาร ผู้รู้ด้านการประกอบพิธีกรรมซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่เพิ่งได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้มาได้ไม่นานนัก

“แม้จะเป็นพิธีกรรมที่เห็นมาตั้งแต่เกิด แต่ที่ทีมงานทั้งหมดซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ยังไม่ทราบถึงรายละเอียดของพิธีกรรม จึงวางแผนลงพื้นที่ไปสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมสะเนงสะเองจากผู้รู้ในชุมชน โดยกำหนดประเด็นที่สนใจไว้ 2 ด้านคือ ด้านดนตรี และด้านพิธีกรรม”

เพราะเงื่อนไขว่า การสืบทอดบทบาทการเป็นแม่ครูสะเนงสะเองผ่านทางสายเลือด ทำให้การสืบทอดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมเหลือเพียงทางเลือกในการเรียนรู้ขั้นตอนพิธีการ เครื่องประกอบพิธี และดนตรีที่ใช้บรรเลง โดยใช้จังหวะที่มีการจัดพิธีกรรมสะเนงสะเองในชุมชน ขอเข้าร่วมเพื่อสังเกตการณ์ โดยชี้แจงกับเจ้าภาพว่า ทำโครงการเรื่องนี้อยู่ ขอเข้าร่วมเพื่อเก็บข้อมูล เมื่อได้รับอนุญาตจึงอยู่ช่วยงานตั้งแต่การเตรียมการ การจัดประรำพิธี ทั้งช่วยทำ ทั้งดู และถ่ายวิดีโอ รวมทั้งสอบถามจากผู้รู้ไปเรื่อยๆ ในจังหวะที่แม่ครูและผู้ร่วมพิธีหยุดพัก โดยมีหนึ่งทำหน้าที่จดบันทึก โด่งถ่ายวิดีโอและถ่ายภาพ ทีมงานคนอื่นๆ ช่วยกันสอบถามเรื่องประวัติพิธีกรรม ข้อห้าม แล้วไปรู้จักกับครุภูมิปัญญาด้วย

เบียร์เล่าว่า พวกเขาไปสอบถามกับคนที่เขาเคยรำ เคยเล่นดนตรี คือ ตาพรมมา สอนเรื่องปีและแคน ยายกัณฑ์ จันทะสน สอนเรื่องสะเอง เพราะยายเป็นแม่ครูสะเอง และแม่ครุรำ เรื่องที่ถาม เช่น ห้ามเล่นสะเนงสะเองวันไหนบ้าง เขาบอกว่า ห้ามเล่นวันเข้าพรรษา หรือวันพระ เป็นต้น

“ผู้รู้ที่ตีโทน เราเก็บข้อมูลเรื่องจังหวะการตี มันจะมีจังหวะ พรึบ ๆ ใจ๊ะ แต่จังหวะใจ๊ะ มันจะยาก มันต้องใช้สันมือตี ถ้าใช้มือตีทั้งหมดมันจะเป็นเสียงธรรมดา ไม่เป็นเสียงใจ๊ะ” ทัดเล่าถึงเทคนิคการตีโทนที่ได้เรียนรู้

ตาพรมมา เล่าให้ทีมงานฟังว่า พิธีกรรมสะเนงสะเองมีต้นกำเนิดจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เข้าสู่ประเทศไทยทางภาคเหนือ โดยมีชาวกว๊านที่อาศัยอยู่แถบลุ่มน้ำโขงรับเอาความเชื่อการเล่นสะเนงสะเองมาด้วย ดังจะเห็นได้จาก

“ความสามารถทางดนตรีเป็นสิ่งที่ต้องใส่ใจฝึกฝนเป็นประจำ ทีมงานจึงได้รวมตัวกันฝึกซ้อมการตีโทนเป็นประจำทุกวันยามเย็น โดยอาศัยวิดีโอที่ถ่ายทำมาเป็นแนวทางในการฝึก”

ในการประกอบพิธีกรรมจะมีบทขับร้องเป็นภาษาลาว **สะเนงสะเองมี 2 ประเภท คือ สะเองเลียง และสะเองโรง** สะเองเลียงคือ การจัดสะเองครั้งแรกและครั้งที่ 2 ส่วนสะเองโรงคือ การจัดสะเองครั้งที่สามหรือการเลียงสะเอง ซึ่งการจัดพิธีกรรมสะเองไม่นิยมจัดในช่วงเข้าพรรษา หรือวันพระ การสืบทอดความรู้ในการประกอบพิธีกรรมเป็นการสืบทอดทางสายเลือด ผู้ที่มีเชื้อสายสะเองเท่านั้นจึงจะเป็นแม่ครูได้ เครื่องดนตรีในพิธีกรรมสะเนงสะเองประกอบด้วย โทน 2 ใบ ซ้อง 1 ใบ ปี่ 1 เล้า โดยการรำตอนจัดพิธีกรรมจะไม่มีการเปลี่ยนทั้งคนรำ คนเล่นดนตรี แต่จะพักกินข้าวตอนเที่ยงคืนหรือหากเหนื่อยจะหยุดให้พักนอนสักครู่ แล้วว้ายรำต่อจนเช้า

แต่เมื่อจะเริ่มเรียนดนตรี ก็ต้องเสาะหาเครื่องดนตรี การหาโทนทำได้ไม่ยาก เพราะยังสามารถซื้อหาได้จากอำเภอขุขันธ์ที่ยังมีคนผลิตขาย ส่วนปี่นั้นต้องขอให้ผู้รู้ทำให้ เพราะปี่ที่ใช้ในพิธีกรรมเรียกว่า **ปี่แม่มด** มีเฉพาะที่นั่นเท่านั้น โดยที่บ้านโพธิ์กระสังข์มี 6 ภู ไม่มีรูข้างล่าง แต่จะใส่ใบไม้ไว้ให้เกิดเสียง ซึ่งต่างจากปี่แม่มดของเขมรที่มี 6 ภู และมีรูข้างล่าง **ที่บ้านโพธิ์กระสังข์มีตาพรมาเป็นผู้รู้คนสุดท้ายที่เป่าปี่ได้ และทำปี่เป็นภาระการทำปี่ให้เยาวชนทั้งหมดจึงเป็นของคุณตาพรมาที่เต็มอกเต็มใจอย่างยิ่งที่จะถ่ายทอดวิชาความรู้และทำปี่แม่มดให้ลูกหลานได้ฝึกเรียน**

ทีมงานทั้งหมดพากันไปฝากตัวเป็นศิษย์กับผู้รู้ และเริ่มเรียนตีโทนที่บ้านของผู้รู้ในวันหยุดเสาร์อาทิตย์ โดยมีโด่งทำหน้าที่บันทึกวิดีโอการสอนของผู้รู้ เพื่อเก็บไว้เปิดดูตอนฝึกซ้อมกันเอง ทีมงานก็ได้สัมผัสกับความอัศจรรย์ใจในการเรียนรู้ว่า การเล่นดนตรีเป็นพรสวรรค์ประจำตัว จึงสอดคล้องกับความเชื่อของทีมงานที่ว่า ถ้าไม่มีพรสวรรค์ไปฝึกตีอย่างไรก็ไม่เป็น ดังเห็นจากแม่ที่เพียงแคได้เห็นลีลาการตีของผู้รู้ ก็สามารถจับจังหวะและสามารถตีโทนได้อย่างคล่องแคล่วในครั้งแรกของการฝึก ส่วนทัดต้องฝึกตีจนโทนแตกไป 1 ใบ

“อยู่ๆ ก็ตีเป็น ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเล่นดนตรีอื่นมาก่อน ดูครั้งเดียวก็เป็นเลย” แม่เล่าถึงทักษะที่เป็นพรประจำตัว ซึ่งเพื่อน ๆ ที่รายรอบเสริมว่า เพราะมีความเชื่อว่า ปู่ทวดที่เคยเล่นดนตรีเป็นพอเขาตายไปก็มาเกิดเป็นแม่ และด้วยฝีมือการตีเข้าจังหวะที่สุดทำให้แม่กลายเป็นมือวางอันดับหนึ่งในหมู่ทีมงาน

ความสามารถทางดนตรีเป็นสิ่งที่ต้องใส่ใจฝึกฝนเป็นประจำ ทีมงานจึงได้รวมตัวกันฝึกซ้อมการตีโทนเป็นประจำทุกวันยามเย็น โดยอาศัยวิดีโอที่ถ่ายทำมาเป็นแนวทางในการฝึก

การเรียนรู้ทำให้ทีมงานยังได้สัมผัสกับข้อห้ามตามความเชื่อต่างๆ ที่ผู้รู้เพียรบอกสอน เช่น ห้ามตีโพนบนรด เพราะเป็นการลบหลู่ครู เวลาทำพิธีจริงๆ แถนจะไม่เข้า ห้ามตีฆ้องในบ้าน หรือห้ามตีเล่นเฉยๆ ถ้าจะตีต้องมีเครื่องดนตรีครบวง ฯลฯ ความเชื่อที่หากพิจารณาในเชิงเหตุผลก็พอจะเข้าใจได้ว่า ห้ามตีโพนบนรด เพราะอาจทำให้คนตีและคนขับรดเพ็ดเปล็นจนล้มระวางตัว การห้ามตีฆ้องในบ้าน หรือถ้าตีต้องมีเครื่องดนตรีครบวง เพราะในอดีตการตีฆ้องคือการให้สัญญาณบอกเหตุ เป็นต้น

ส่วนการรำสะเอง ซึ่งจะเป็นทำรำเฉพาะตัวที่ปู่ย่าตายายรำอย่างไรลูกหลานก็รำอย่างนั้น เปรียบเสมือนเป็นมุลมรดกที่สืบทอดให้ลูกหลานต่อไป เช่นเดียวกับผ้าถุงในการรำที่จะถูกส่งต่อรุ่นต่อรุ่น สำหรับคนที่ไม่ได้อยู่ในตระกูลสะเองอาจจะรำแม่มดได้ ถ้าหากอยู่ในพิธีแล้วรู้สึกอยากรำรำตามเสียงดนตรี ดังเช่นฟลุ๊คและแม่คที่ลุกขึ้นรำร่วมกับผู้ใหญ่ในขณะที่มีการจัดพิธีกรรมอย่างไม่รู้สึกรู้หาเห็นเหนื่อย หรือขลาดอาย ทั้งๆ ที่ยามปกติค่อนข้างจะขี้อาย

“พิธีกรรมสะเนงสะเอง เริ่มตั้งแต่การไปสืบค้นสาเหตุส่วนมากจะเป็นเรื่องที่คนป่วยไปหาหมอแผนปัจจุบันแล้วไม่หาย ก็จะมีการกลับมาถามคนทรง ถ้าคนทรงบอกว่าผีแถนทำ ให้เราบนด้วยการผูกสายสิญจน์ที่คอขวิดแก้ว บอกว่า ถ้าหายถึงจะเล่น ถ้าไม่หาย ไม่เล่น ซึ่งส่วนใหญ่ถ้าเจ็บป่วยเพราะผีแถนทำจริง อากการจะค่อยๆ ดีขึ้น ส่วนใหญ่ผู้ที่ป่วยจากกรณีนี้จะมีอาการไข้ตัวร้อน เดินไม่ได้ ต้องนอนอยู่บนเสื่อ ถ้าผีแถนทำจริงๆ ภายใน 3-4 วันก็จะขยับตัวได้ เดินได้ เขาก็จะทำพิธีแก้บนเลย แต่ก่อนจะทำพิธีก็ต้องไปถามคนทรงเพื่อสำรวจดูวันที่เหมาะสมแก่การประกอบพิธี โดยต้องไม่ใช่วันพระและไม่ตรงกับช่วงเข้าพรรษา เมื่อได้วันแล้วจึงไปเชิญแม่ครู หมอโพน หมอเป็ จากนั้นเตรียมปะรำพิธีและอุปกรณ์ต่างๆ ในบริเวณบ้านผู้ป่วย” ทัดเล่า

ความเชื่อในการเตรียมปะรำพิธียังมีรายละเอียดปลีกย่อยอีกมาก เช่น ต้องทำจากก้านมะพร้าวและไม่ใฝ่ โดยหันปลายไปทางทิศตะวันตกทุกก้าน ให้มีความสูงประมาณ 2.5 หรือ 3.0 เมตร เพื่อไม่ให้โดนศีรษะเวลา

“การทำงานของทีมงานยังอยู่ในขั้นตอนของการฝึกเล่นเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะปีที่กำลังรอให้ตาพรมาทำให้ครบ แต่ถ้าถามว่าถ้าต้องจัดพิธีกรรมสะเนงสะเอง ทีมงานทุกคนบอกเป็นเสียงเดียวว่าสามารถจัดเตรียมเองได้ทุกขั้นตอน และมั่นใจว่าจะสามารถสืบทอดภูมิปัญญาเรื่องนี้ให้คงอยู่คู่กับชุมชนต่อไปได้แน่นอน”

รำรำ นอกจากนั้นยังมีเครื่องประกอบในพิธีกรรมคือ ชันห้าและชันแปดเป็นเครื่องเช่นอย่างละ 2 ชุด มีดอกจำปา แป้ง กระจก หนังสือ กระจง 4 อัน ภายในมีกล้วย ข้าวต้ม ข้าวตอก ในพิธีจะใช้เทียนอย่างเดียวไม่ใช่ธูป

การเชิญแม่ครูสะเอง จะต้องจัดกรวย 2 อัน ซึ่งภายในจะมีกล้วย ข้าวต้ม น้ำส้มเหล้า หมากพูล นำไปเชิญแม่ครู ส่วนการเชิญคนรำร่วมและหมอปี หมอโทนใช้กรวยคนละ 1 อัน ในการรำต้องมีครอบครัวและตัวผู้ช่วยร่วมอยู่ในบริเวณพิธีด้วย

ชาววยเชื่อถือศรัทธาในพิธีกรรมสะเนงสะเองอย่างหมดจดจิตใจ เพราะพลังความความเชื่อส่งผลให้กายหายป่วย ทีมงานซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ก็เชื่อด้วยเช่นเดียวกัน เพราะเคยประสบพบเห็นกับตาของตนเองมาแล้ว

“มันมีประโยชน์คือ เป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิต” เว็นบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับ

การประกอบพิธีสะเนงสะเอง ยังสามารถเป็นอาชีพเสริมได้เหมือนการแพทย์ทางเลือกทั่วไป แม้ว่า โดยส่วนมากแล้วแม่ครู นางรำ และหมอปี หมอโทนจะไม่ได้คิดเรื่องการหารายได้จากการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ แต่ทุกครั้งที่ร่วมพิธี ทางเจ้าภาพก็มักมีการสมนาคุณเป็นสินน้ำใจอยู่เสมอ

“การทำพิธีแต่ละครั้งมีค่าใช้จ่ายสูง ไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท เฉพาะค่าคนเล่นดนตรีเป็นคนบ้านเราก็ไม่ต่ำกว่า 5,000 บาท แต่ถ้าเป็นคนบ้านอื่นมาเล่นจะสูงถึง 7,000 บาทขึ้นไป ไม่เกี่ยวกับสินน้ำใจที่จะมอบให้แม่สะเอง ไม่รวมอุปกรณ์ การเลี้ยงข้าว เหมือนทำบุญ บางครั้งเจ้าภาพที่มีฐานะดีจัดแต่ละทีเป็นแสน” ทัดเล่า

ความงอกงามของผู้สืบทอด

การทำงานของทีมงานยังอยู่ในขั้นตอนของการฝึกเล่นเครื่องดนตรี โดยเฉพาะปีที่กำลังรอให้ตาพรมาทำให้ครบ แต่ถ้าถามว่าถ้าต้องจัดพิธีกรรมสะเนงสะเอง ทีมงานทุกคนบอกเป็นเสียงเดียวว่า สามารถจัดเตรียมเองได้ทุกขั้นตอน และมั่นใจว่าจะสามารถสืบทอดภูมิปัญญาเรื่องนี้ให้คงอยู่คู่กับชุมชนต่อไปได้แน่นอน เพียงแต่ว่าจะเป็นใครที่อยู่ในสายตระกูลสะเองที่จะถูกเลือกให้สืบทอดตำแหน่งแม่ครู อันเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับโชคชะตาฟ้ากำหนด ไม่อาจจะเกณฑ์เอาเองได้

จากเด็กที่ไม่เคยสนใจเรื่องราวความเป็นไปใด ๆ ของชุมชน ใช้ชีวิตเรียนและเล่นไปวัน ๆ ยามว่างก็เอาแต่นอน หรือบางคนก็เล่นเกมจนติดอมนง แต่เพราะได้มีโอกาสทำโครงการนี้จึงทำให้พวกเขาเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่รู้ตัว

โดยเฉพาะโด่งที่บอกว่า เมื่อก่อนวันหยุดเขามักจะขลุกตัวอยู่แต่ในบ้าน ไม่ค่อยสนใจคนอื่น ดูทีวีไปวัน ๆ แต่วันนี้เขาลุกขึ้นมารวมตัวกับเพื่อนทำงานเพื่อชุมชน (ตัวเองไม่เคยมีพื้นฐานการบรรเลงดนตรีเลย) เพียงแค่เราเปิดใจลองทำดูสักตั้ง จนสามารถบรรเลงดนตรีกับเพื่อน ๆ ได้ ไม่เคยนึกมาก่อนว่าเราจะมาได้ขนาดนี้ การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ทำให้เขามีทักษะการคิดแก้ไขปัญหา และเปิดใจยอมรับฟังความเห็นของคนอื่นมากขึ้น เอาใจเขามาใส่ใจเรา **“เพียงแค่เราเปิดใจ และทำมันลงไปอย่างเต็มที่”**

ในขณะที่ที่ตอบบอกว่า การทำโครงการเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ทำให้ไม่มีเวลาไปละแะเที่ยวเล่น ไร้สาระ ทั้งยังทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อพิธีกรรม สะเนงสะเองลึกซึ้งมากขึ้น ว่าเป็นความเชื่อที่ยึดโยงจิตวิญญาณที่อ่อนแอของผู้คนให้แข็งแกร่งมากขึ้น ซึ่งนั่นส่งผลต่อร่างกายที่เจ็บป่วยได้ฟื้นตัว การมีความเชื่อเป็นพื้นฐานจึงทำให้รู้สึกมั่นใจมีชีวิตชีวาและกำลังใจในการดำเนินชีวิต

ส่วนหนึ่ง บอกว่า เธอเป็นคนหนึ่งที่อยู่ในครอบครัวที่มากที่สุดในครอบครัว พ่อแม่ไม่ยอมให้เข้าร่วมโครงการ แต่เธอก็ต้องเข้ามาจนได้ และเมื่อได้เข้ามาทำโครงการ เธอรู้สึกตัวเธอมีความสุข ไม่เคยคิดเลยว่าการทำโครงการในครั้งนี้จะทำให้เธอได้บทเรียนมากมาย ตอนไปเก็บข้อมูลเราคิดว่าทำอย่างไรดีจึงจะสามารถเก็บข้อมูลได้มากที่สุด **“รู้สึกกังวลใจ”** แต่เพื่อน ๆ บอกว่าให้เขียนไปก่อนตามปราชญ์ผู้รู้เล่ามา แล้วค่อย ๆ นำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ร่วมกัน เพียงความไว้วางใจจากเพื่อนในทีม ก็ทำให้เราเกิดกำลังใจ

ในการทำโครงการ และฝ่าฟันอุปสรรคกับเพื่อนในทีมจนทำงานสำเร็จ ทุกอย่างก้าวที่ก้าวร่วมกันกับเพื่อนทำให้เราเกิดความสามัคคีกับเพื่อนในทีม สามารถแก้ไขปัญหา ร่วมกันได้

“ दौरानเพียงนิดเดียว แต่เราลับเจอประสบการณ์อันยิ่งใหญ่ ต้องขอโทษพ่อแม่ด้วยที่ทำตัวไม่ดีไม่ยอมเชื่อฟัง แต่ว่าการทำงานในครั้งนี้นี้ทำให้หนูโต ทำให้หนูรู้จักความรับผิดชอบมากขึ้น และสามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างสบายใจ หนูเข้าใจแล้วว่าบทเรียนไม่ได้มีเพียงแค่คำสอนของคนในครอบครัวเท่านั้น แต่ข้างนอกก็ยังมีอะไรอีกมากมายที่หนูต้องเจอและเก็บเกี่ยว”

“การทำโครงการเป็นประโยชน์ต่อทั้งชุมชนและเยาวชน ชุมชนได้ผู้สืบทอด ภูมิปัญญาวัฒนธรรม ส่วนเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์... การรวมกลุ่มทำงานของเยาวชนยังทำให้เกิดความสามัคคี ซึ่งไม่เฉพาะกลุ่มเยาวชนเท่านั้น แต่คนในชุมชนที่ช่วยสนับสนุนงานของเยาวชนเอง ก็ได้เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ระหว่างกันด้วย”

คือผู้สืบทอดจิตวิญญาณสะเนงสะเอง

พระครูพิพัฒน์โพธิคุณ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์กระสังข์ ในฐานะที่เล็งชุมชน เล่าว่า การทำโครงการเป็นประโยชน์ต่อทั้งชุมชนและเยาวชน ชุมชนได้ผู้สืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ส่วนเยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ลดปัญหาการวัน หรือ มั่วสุมยาเสพติด การรวมกลุ่มทำงานของเยาวชนยังทำให้เกิดความสามัคคี ซึ่งไม่เฉพาะกลุ่มเยาวชนเท่านั้น แต่คนในชุมชนที่ช่วยสนับสนุนงานของเยาวชนเอง ก็ได้เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ระหว่างกันด้วย

“แม้สะเองจะไม่ใช่ว่าความเชื่อทางศาสนา แต่ก็มีความเชื่อที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คน ทำให้มีขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิต และประคับประคองชีวิตให้อยู่ในเส้นทางแห่งความกตัญญู”

นพดล โพธิ์กระสังข์ ผู้ใหญ่บ้านแต่พัฒนา ผู้ที่ได้สัมผัสการทำงานของทีมงาน สะท้อนความรู้สึกว่า เป็นเรื่องดีที่เด็กเยาวชนคิดที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนไว้ แม้ว่าการเป็นสะเนงสะเองเชื่อว่าใครก็เป็นได้ แต่สิ่งที่เยาวชนช่วยรักษาไว้ได้คือ เรื่องของตนตรีที่บรรเลงในการประกอบพิธีกรรม

“ถ้าสะเองหายไปจากหมู่บ้าน พวกเราคงสูญเสียวัฒนธรรมประจำชนเผ่าที่พ่อแม่ ตาทวดทำมาตั้งแต่โบราณ เพราะผมเกิดมาก็เห็นเลย แล้วผู้รู้ก็แทบไม่เหลือแล้ว โชคดีที่เด็ก ๆ กลุ่มนี้มีความคิดที่จะอนุรักษ์ไว้”

ด้านครูแอ๊ด พี่เลี้ยงชุมชน เล่าถึงจุดเริ่มต้นของการทำโครงการว่า เขาเป็นครูที่ปรึกษาประจำห้อง จึงชักชวนให้ลูกศิษย์ทำโครงการ โดยยกตัวอย่างข้อดีของการทำงานที่ได้

สัมผัสมาด้วยตนเองในปีที่ผ่านมา เมื่อลูกศิษย์สนใจจึงได้เริ่มกระบวนการพัฒนาข้อเสนอโครงการ

“ผมจะถามเขาว่า อยากจะทำเรื่องอะไรก่อน ให้เขาคิดกัน โดยให้คิดถึงสิ่งใกล้ตัว เขาก็บอกว่า เรื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ในพิธีกรรม ถ้าไม่มีคนสืบทอดอาจจะหายไปก็เลยที่ทำเรื่องนี้ เพราะเขาอยากเรียนรู้ด้วยตนเอง”

การหนุนเสริมการทำกิจกรรมของทีมงานนั้น ครูแอ๊ดใช้การเรียนรู้ร่วมไปพร้อม ๆ กับทีมคอนวอยไซดละเวซึ่งมีประสบการณ์ในการทำโครงการมาก่อน รู้ขั้นตอนวิธีการทำงาน จึงสามารถช่วยแนะนำแก่ทีมสะเนงสะเองได้ ซึ่งครูแอ๊ดได้ใช้วิธีการสอบถามเพื่อติดตามความคืบหน้าของงาน รวมทั้งการพาไปเรียนรู้กับโครงการอื่น ๆ ในพื้นที่ เพื่อเปิดประสบการณ์ให้กับทีมงาน ซึ่งการทำงานของทีมงานยังมีจุดอ่อนเรื่องการตั้งคำถามเพื่อเก็บข้อมูล และการประสานงานที่ยังเข้าหาผู้ใหญ่ไม่เป็น เขาจึงต้องเป็นตัวช่วย

“ผมว่าน้องๆ มีพัฒนาการดีขึ้นกว่าเดิม เมื่อก่อนเด็กกลุ่มนี้ติดเกมมาก และชอบเที่ยวเตร่เถลไถล โดยเฉพาะตัดเขาติดเกมมาก พอได้ร่วมทำโครงการเขาก็เปลี่ยนไป สนใจงานมากขึ้นกว่าเดิม มีความรับผิดชอบมากขึ้น” ครูแอ๊ดเล่าถึงความเปลี่ยนแปลงของทีมงานที่สัมผัสได้

สายตายามเฝ้ามองการร่ำรำในพิธีกรรมอย่างสนใจ สองมือที่ช่วยตีโทนให้จังหวะบวมแดงเหมือนจะเจ็บปวด แต่ไม่ได้เป็นอุปสรรคทำให้เยาวชนเลิกราการฝึกฝน การเรียนรู้ลงลึกในสิ่งที่เคยคุ้น นำมาสู่ความรักอย่างลึกซึ้งต่อวัฒนธรรมของชนเผ่าที่บรรพบุรุษถ่ายทอดสืบทอด และเกิดสำนึกรักถิ่นกำเนิด จึงเชื่อได้ว่าความรักที่มีนั้นจะยึดโยงให้เสียงดนตรีสะเนงสะเองยังคงดังก้องสร้างแรงใจให้ผู้คนในบ้านโพธิ์กระสังข์สืบไป

รู้จักพิธีกรรมสะเเองสะเเอง

คุณค่าของสะเเองสะเเอง

การจัดพิธีกรรมสะเเองเกิดจากการที่มีผู้เจ็บป่วยและบนบานไว้ เมื่อจนหายป่วยจริงจึงจัดขึ้นเพื่อความสบายใจและเพื่อให้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต ซึ่งชาวทวายในตำบลโพธิ์กระสังข์ ยังคงยึดถือและปฏิบัติกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายาย

สะเเองสะเเองมี 2 ประเภท คือ

1. สะเเองเฉียง คือ การจัดสะเเองครั้งแรกหรือครั้งที่สอง
2. สะเเองโรง คือ การจัดสะเเองครั้งที่สาม หรือเฉียงสะเเอง เป็นการจัดพิธีไหว้ครูบอกกล่าวหากละเลย แถนสะเเองอาจจะทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย

ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม

1. ไปพบคนทรงเพื่อหาฤกษ์ยามที่ดีที่เหมาะสมในการประกอบพิธี
2. นัดหมายวันทำพิธี โดยไม่นิยมเล่นสะเเองในช่วงเข้าพรรษาและวันพระ
3. ไปงะเหวือน คือ การเลี้ยงพระแม่ธรณี เพื่อบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทางก่อนจัดปะรำพิธี ประกอบไปด้วยสำหรับข้าว 1 ส้ารับ หมากพลู เหล้าน้ำส้ม เช่น ไหว้บอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง
4. วอโตบ คือ การทำปะรำพิธี นิยมใช้ใบมะพร้าว มุงเป็นหลังคาโดยให้ปลายใบมะพร้าวชี้ไปที่ทิศตะวันตกทุกด้าน
5. ตูมขอม คือ การห่อข้าวต้ม มีทั้งใบมะพร้าว (ขอมทางตุง) ใบกล้วย (ขอมคลาเปลียด) การห่อข้าวต้มมักจะห่อเป็นจำนวนมากเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม และเลี้ยงแม่สะเเองทุกคนที่ได้เชิญมา
6. เตรียมกรวย 2 คู่ เทียน 1 คู่ นำไปเชิญแม่ครูสะเเอง
7. เชิญลูกศิษย์ลูกหาของแม่ครูมาเล่นในพิธีกรรมที่บ้านคนป่วย
8. เตรียมสิ่งของประกอบพิธีไว้ที่ปะรำพิธี ประกอบด้วย ชั้นห้า ชั้นแปด 2 ถาด เหล้าเบียร์ อย่างละขวด ถาดเล็กถาดใหญ่ ถาดใหญ่ 500 ถาดเล็ก 250 ผ้าไหม ผ้าถุง ผ้าโสร่งอย่างละผืน ข้าวสาร กล้วย ข้าวต้ม ชั้นครูของหมอปี่หมอโหนดอย่างละชั้น กรวย 2 คู่ เหล้า 1 ขวด เทียน 1 คู่ เงิน 25 บาท ค่าชั้นครู

การจัดขันดอกไม้เพื่อแก้พิธีกรรม

หิ้ง 1 อัน น้ำมัน 1 ขัน มัดเชือกฟาง 1 รอบปะรำพิธี เพื่อใช้มัดกล้วย ข้าวต้ม ดอกจำปา มีดดาบ กระบุง 4 ใบ น้ำมัน 4 ขวด กระจก แป้ง ตะเกียง หวี น้ำมันมะกอก โดยผู้ที่มาร่วมพิธีกรรมต้องเตรียมกระปุกน้ำอบ หูช้างกับอาหารช้าง ข้าวสาร 1 ขัน กรวย 2 คู่

เมื่อแม่ครูประทับทรง

เจ้าบ้านต้องมานั่ง 1 คน คนที่อยู่รอบ ๆ ตบมือ เพื่อเรียกแกลงให้เข้าทรง แม่ครูก็เรียกวงวนให้แกลงเข้าทรง ถ้าเข้าร่างทรงมือจะสั่นและสั่นแรงไปเรื่อย ๆ มือจะตบเข้าซ้ายกับเข้าขวา เมื่อเข้าเต็มองค์แล้วจะลุกขึ้นเลือกชุดผ้าไหม นุ่งเป็นเครื่องประจำกายของแกลงคนนั้น บริวารทุกคนจะมาเล่นเข้าทรงกันแล้วลุกขึ้นรำรำ

พอถึงเที่ยงคืนแล้วก็หยุดเซ่นปีเซ่นโตน (เช่นปี เซ่นโตน) แล้วก็พักกินข้าวต้มเพื่อให้มีแรงในการเล่น แม่ครูเชิญผีบรรพบุรุษลงให้ลูกหลานถามว่า อยู่สบายไหม ลำบากไหม แล้วแต่วิบากกรรมของแต่ละคน แล้วจึงรำรำต่อ พอถึงตี 4 ตี 5 ใกล้เคียงสว่าง แกลงทุกคนก็บอกกันว่า จะเล่นวัวเล่นควาย

เมื่อสว่างแล้วเด็ดเอาข้าวต้ม กล้วย ดอกจำปา ที่แขวนไว้ไว้ในกระบุงเพื่อมีคนแย่ง แล้วแห่ขันดอกไม้ 3 รอบ และรำรำอีกสักพัก แล้วจึงไหว้หม้อปีหม้อโตนเพื่ออำลาเอาหูข้างก้มไหว้เทวดาเบื้องบน ผีแกลงออกจากร่างทรงกลับไปหิ้งเดิม เป็นอันเสร็จพิธี

เพลงในการเล่นสะเองหรือที่เรียกว่าพญา

“ซ้อง ๆ น้อยดังมาให้มันหม่วนเคาะบาทหนึ่งให้ดังก้องทั่วณะพา เคาะบาทสองนั้นให้ดังก้องทั่วโลก เคาะบาทสามนั้นให้ดังก้องทั่วพะยาแกลง สารุเด้อให้อยู่แดนพุก้าข้างใต้ก็ให้มันเฟื่อง ดัง ๆ ท่อนซ้อพุก้าให้ร่อนาม สารุเด้อให้มีคนแกร่งถามทั้งสามให้มันดังเด้อ แม่ครูบาเอ๊ย”

ดนตรีในการประกอบพิธีกรรมสะเอง

เครื่องดนตรีในการเล่นสะเอง มี 3 ชนิด คือ

1. ปี ทำจากต้นกุ่ม มี 6 รู
2. ซ้อง วิธีการเล่น ใช้ตี 1 จังหวะตามทำนอง
3. โตน วิธีการเล่น ตี 3 จังหวะ จังหวะช้า จังหวะกลาง จังหวะเร็ว หนึ่งที่ใช้หุ้มโตน (ฉะขลอล) ใช้หนังงูใหญ่ หนังตัวเงินตัวทอง

การไหว้ครูดนตรี

ก่อนการประกอบพิธีกรรมสะเองจะมีการเซ่นไหว้ครุ เครื่องเซ่นประกอบไปด้วย หมากพลู กล้วย ข้าวต้ม สำหรับข้าว 1 สำหรับ

การเซ่นไหว้ครุช่วงที่ 2 ช่วงเที่ยงคืน เครื่องเซ่นไหว้ ประกอบไปด้วย ไก่ต้ม 1 ตัว หมากพลู กล้วย ข้าวต้ม เหล้า 1 ขวด น้ำส้ม 1 ขวด เบียร์ 1 ขวด กับข้าว 1 สำหรับ ในช่วงนี้จะมีการเสี่ยงทายด้วยคางไก่และไข่ต้ม

โครงการสืบสานสะเแง สะเองกวย

พี่เลี้ยงชุมชน

พระครูพิพัฒน์โพธิคุณ เจ้าอาวาสวัดโพธิ์กระสังข์
สิบบอกวินัย โพธิสาร ครูโรงเรียนบ้านโพธิ์กระสังข์

ทีมทำงาน

กลุ่มเยาวชนบ้านโพธิ์กระสังข์ อำเภอขุนหาญ
จังหวัดศรีสะเกษ

ธิดิวุฒิ เรืองดี

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปี 1

ธนากร แก้วลอย

มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนร่วมโพธิ์วิทยา

ชนิกานต์ วันนุบล

มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนร่วมโพธิ์วิทยา

ชนินดา โพธิสาร

มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนร่วมโพธิ์วิทยา

โชติมา กอนสวรรค์

มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนร่วมโพธิ์วิทยา

ศิริรัตน์ โพธิสาร

มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนร่วมโพธิ์วิทยา

สมัต เรืองคำ

มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโพธิ์กระสังข์

ฐิติวัฒน์ โพธิสาร

มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโพธิ์กระสังข์

วุฒิสฐ์พล โพธิ์กระสังข์

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโพธิ์กระสังข์

ปวีณา เรืองคำ

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโพธิ์กระสังข์

โชติมา กอนสวรรค์

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโพธิ์กระสังข์

ศุภาดา อรรมใจ

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโพธิ์กระสังข์

กิตติกร โพธิ์กระสังข์

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโพธิ์กระสังข์

ณัฐภูมิ วรรณทอง

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านโพธิ์กระสังข์